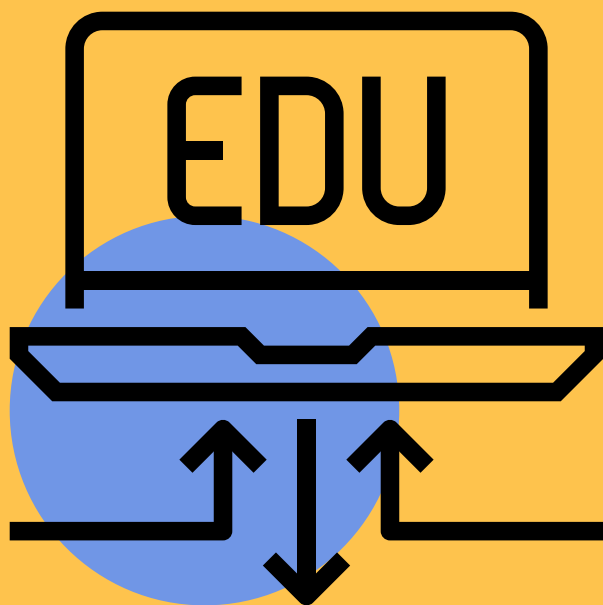

Jak uczyć o prawach człowieka?

online

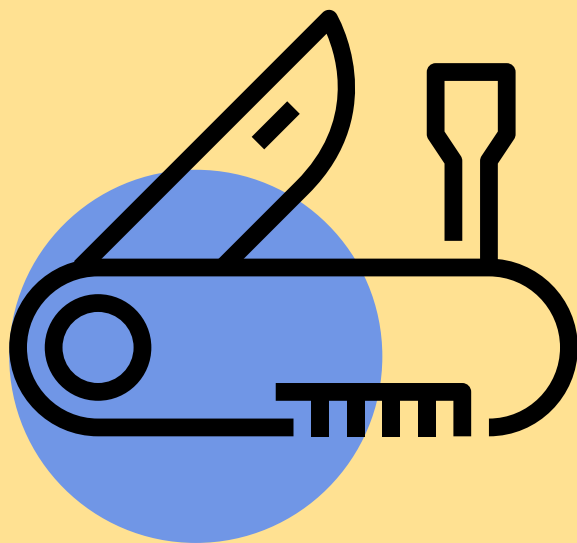
wydanie drugie

Ewa Bielecka

Natalia Gebert

Lidia Prokopowicz

WSTĘP

Droga Czytelniczko, drogi Czytelniku,

Oddajemy w Wasze ręce nową, poprawioną edycję publikacji, która jest podsumowaniem naszych poszukiwań i doświadczeń w uczeniu praw człowieka w trybie zdalnym (online). Pandemia koronawirusa zmusiła nas do przestawienia się w pracy warsztatowej z bezpośredniego kontaktu z uczestnikami na wciąż dwukierunkowy, ale jednak ograniczony kontakt zdalny. To sprawiło, że wiele z naszych narzędzi pracy wymagało zmiany lub wręcz wymiany. Zmusiło nas też do całościowego spojrzenia na nasze metody pracy i ich adekwatność w prowadzeniu warsztatów przez Internet.

Dlaczego uczenie praw człowieka wymaga szczególnych narzędzi? Edukacja równościowa czy też edukacja praw człowieka (uznajemy te terminy za równoznaczne) różni się od nauczania tradycyjnych przedmiotów. Jej celem jest nie tyle przekazanie określonego zasobu wiedzy, co stworzenie ścieżki do budowy postaw i wartości. Dlatego w edukacji równościowej stosuje się takie metody pracy, które pozwalają na to, by większy nacisk kłaść na emocje i doświadczenia uczestników i uczestniczek.

Pisząc o uczeniu online nie mogliśmy pominąć pewnych zasad

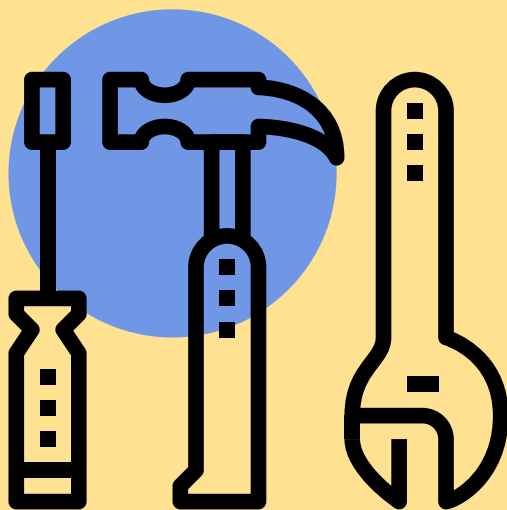
ogólnych, które mają zastosowanie także przy warsztatach prowadzonych w kontakcie bezpośrednim. Nasze opracowanie podzielone jest na trzy części. W pierwszej znajdziecie kwestie wstępne, które wymagają waszej uwagi oraz informacje o różnych sposobach przyswajania tego, co przekazujemy uczestnikom i uczestniczkom naszych warsztatów.

Pomoże wam to w wypracowaniu ogólnego schematu, według którego mają przebiegać prowadzone przez was zajęcia. Część druga poświęcona jest aspektom praktycznym, czyli zasadom i narzędziom przygotowywania scenariusza. Tu wasz wybrany schemat zacznie przybierać konkretną formę. Na koniec zaś spisałyśmy kilka uwag, które dotyczą już samego przebiegu waszego warsztatu.

Pisałyśmy to opracowanie z myślą o osobach, które zaczynają swoją przygodę z edukacją równościową, a konieczność pracy w trybie zdalnym dodatkowo utrudniła im zadanie. Mamy jednak nadzieję, że również doświadczone trenerki i trenerzy znajdą tu coś dla siebie, choćby w formie inspiracji.

Miłej lektury!

SPRAWDŹ I PRZEMYŚL, ZANIM ZAJMIESZ SIĘ SCENARIUSZEM

CZY JA TO MAM I UMIEM OBSŁUŻYĆ?

Najważniejszymi elementami, bez których niemożliwe jest udane, angażujące i przynoszące zaplanowane rezultaty spotkanie online są:

- umiejętności osoby prowadzącej warsztat – nawet najlepiej przygotowane zajęcia nie odbędą się, jeśli prowadzący lub prowadząca ma problemy z obsługą oprogramowania, rozwiązań sieciowych, narzędzi edukacyjnych lub nie potrafi na bieżąco reagować na pojawiające się problemy techniczne;
- dobór narzędzi – w sieci można znaleźć wiele poradników opisujących tzw. narzędzia TIK (technologie informacyjno-komunikacyjne). Ale sama rekomendacja to za mało. Powinniśmy sprawdzić, czy dane narzędzie spełnia nasze potrzeby i rzeczywiście służy celowi przygotowywanych warsztatów;
- możliwości techniczne - jako administrator lub gość spotkania, sprawdź dokładnie zakres swoich uprawnień do prowadzenia zajęć.

Sprawdź, z jak rozbudowanych funkcji możesz korzystać, aby uniknąć przykrych niespodzianek w trakcie spotkania;

- gotowość cyfrowa uczestników i uczestniczek – zajęcia powinny być włączające i dostępne dla wszystkich, z którymi mamy pracować. Nie stawiaj zatem osób uczestniczących przed koniecznością szybkiej nauki obsługi wielu programów. Wszak to nie zajęcia z informatyki;
- pamiętaj o osobach z niepełnosprawnościami – sprawdź wcześniej, czy wśród odbiorców i odbiorczyń będą takie osoby i dostosuj zajęcia do ich możliwości.

Zajęcia online nie muszą oznaczać używania wielu aplikacji naraz.

Zanim zaprosisz uczestników i uczestniczki na spotkanie, sprawdź:

- czy Twoja biegłość w posługiwaniu się sprzętem komputerowym, multimediami i edukacyjnymi narzędziami internetowymi pozwala na organizację i płynne przeprowadzenie zajęć;
- czy posiadasz dostęp do dobrej jakości sprawdzonego i przetestowanego przed spotkaniem łącza internetowego;
- czy masz przygotowany dla każdej aktywności plan B na wypadek technicznych problemów z jej wykonaniem;
- czy możesz w każdej chwili skorzystać z pomocy specjalisty lub osoby wspierającej zajęcia na wypadek zakłóceń technicznych;
- czy każdy uczestnik i uczestniczka spotkania będzie mógł w pełni w nim uczestniczyć - jeśli ktoś ma problemy techniczne, złe, krępujące warunki lokalowe, źle czuje się w pracy zdalnej, przygotuj alternatywne aktywności offline dla tej osoby.

NASZ IDEAL, CZYLI ODBIORCA ZMOTYWOWANY

Przeniesienie edukacji do świata wirtualnego, gdzie nie ma bezpośredniego kontaktu ze słuchaczem lub słuchaczką, gdzie praca w grupach nie może odbywać się w bliskości, gdzie uczniowie i uczennice są bardziej wyczerpani na swój wizerunek i prywatność przed kamerą, wymaga od nas takiego skupienia uwagi osób uczestniczących, żeby w trakcie spotkania poczuły się zespołem. Jednocześnie edukatorzy i edukatorki powinni zdawać sobie sprawę, jak wpływać na motywację uczestników. Czy każda osoba, której proponujemy warsztaty o prawach człowieka jest wystarczająco zmotywowana, żeby wziąć w nich udział? Zdecydowanie nie! Zaryzykować można stwierdzenie, że większość grupy zacznie spotkanie z wyższym lub niższym wyrazem zniechęcenia. Wynika to ze zmęczenia "onlajnem", stereotypowym postrzeganiem tematu, negatywnymi przekazami, jakie trafiają do nich z mediów, w tym mediów społecznościowych.

Motywowanie dzieci i młodzieży do aktywnego uczestnictwa w naszych zajęciach to skomplikowane zagadnienie. Pamiętajmy, że istnieje motywacja wewnętrzna i motywacja zewnętrzna. Gdy zapraszamy na spotkanie

uczniów i uczennice, którzy mają silną motywację wewnętrzną, są ciekawi spotkania, na pewno łatwiej nam będzie zaoferować metody pracy, które dodatkowo pobudzą i zmotywują grupę z zewnątrz.

Badacze i badaczki zajmujący się tematyką motywacji wewnętrznej, wskazują na kilka czynników, które pomagają w jej rozwijaniu. Kilka z nich możemy śmiało wykorzystać przy opracowaniu scenariuszy naszych zajęć:

- ciekawość: zainteresowanie tematem w oczywisty sposób prowadzi do zwiększenia motywacji. Zachęcanie uczniów i uczennic do nauki poprzez zaciekawienie tematem jest skuteczniejsze niż niejedna nagroda;
- poczucie wpływu: dając możliwość wyboru, wzmacniamy wewnętrzną motywację. W pracy zespołowej najlepiej pozwolić osobom członkowskim wybrać temat lub poszczególne zadania. Sprawdza się to również w innych sytuacjach w czasie zajęć;
- współpraca: wzrost motywacji następuje, gdy czerpiemy satysfakcję ze współpracy z innymi i ich zaangażowania;
- rywalizacja: porównanie naszych osiągnięć z innymi też może być motywatorem, szczególnie jeśli wyniki są podobne. Duży rozdźwięk może być demotywujący;
- wyzwania: formułowanie celów zgodnych z naszymi wartościami, których osiągnięcie nie jest pewne, ale możliwe, zwiększa wewnętrzną motywację. Pamiętaj, że śledzenie postępów jest kluczowe dla utrzymania motywacji.

Pracujesz z zespołem, nawet jeśli
najpierw trzeba go stworzyć!

JAK SIĘ UCZYMY, CZYLI SŁÓW KILKA O RYTMIE ZAJĘĆ

Metodyka nauczania podsuwa nam całą gamę schematów i systemów dotyczących sposobu przyswajania wiedzy. Ten nurt jest ciągle żywy, nieustannie powstają nowe teorie, a inne odchodzą do lamusa. Nie każda z nich będzie też pasować do zajęć, na których pracujemy nad postawami i emocjami. Jednakże jest kilka podstawowych elementów, które warto uwzględnić, planując rytm i ogólny schemat warsztatów.

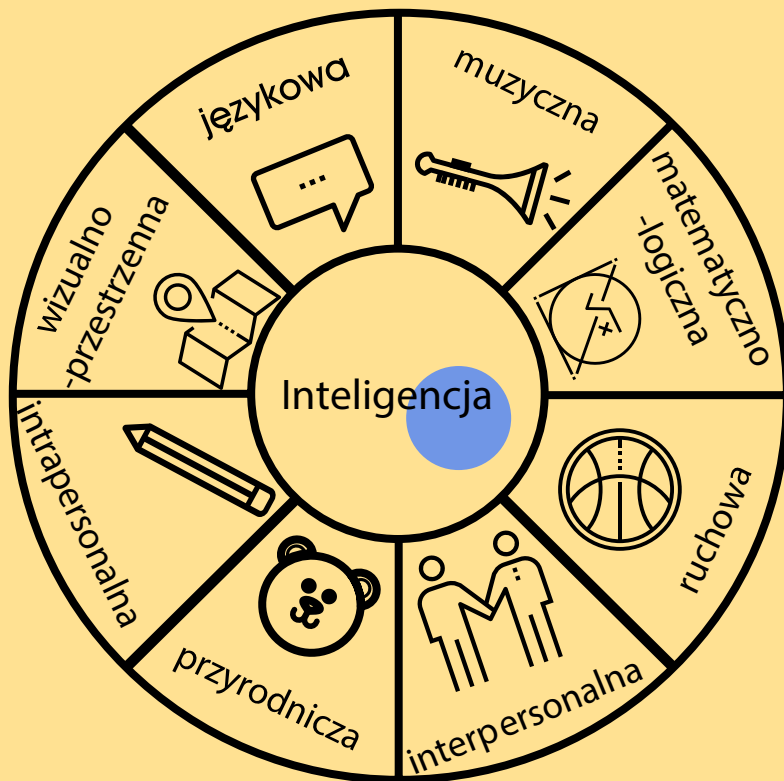
Psychologia poznawcza wyróżnia trzy niezbędne procesy:

- kodowanie - odbierając bodźce przez nasze zmysły przekształcamy je na tzw. kod (język mózgu);
- przechowanie kodu w naszej pamięci;
- odtworzenie i z powrotem przekształcenie na bodźce.

Ten mechanizm dotyczy nie tylko informacji, ale również doświadczeń i emocji. Dlatego warto pamiętać, że proces kodowania i dekodowania będzie przebiegać inaczej u każdego uczestnika lub uczestniczki. Inaczej mówiąc, to samo doświadczenie może dać na

koniec inne bodźce. Dlatego tak istotna jest rozmowa porównująca i podsumowująca reakcje odbiorców i odbiorczyń po każdej części warsztatu.

Teoria inteligencji wielorakich wyróżnia 8 sposobów (zdolności) przetwarzania informacji. Najczęściej korzystamy jednocześnie z kilku naraz. Wiedza o nich może nam ułatwić planowanie zajęć.

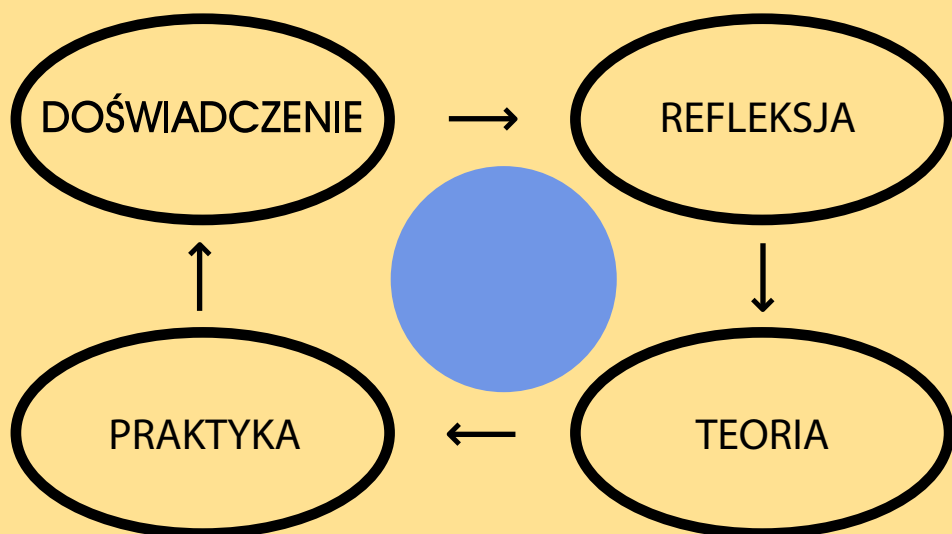
Z drugiej strony jednak uwzględnienie każdego z opisanych w tej teorii sposobów interpretowania świata może być trudne, szczególnie jeśli dla osoby prowadzącej dany sposób jest wyzwaniem. Z punktu widzenia specyfiki edukacji równościowej ważna będzie szczególnie inteligencja interpersonalna (społeczna) i intrapersonalna (intuicyjna). Pierwsza będzie naszym sprzymierzeńcem, bo zasada się na rozumieniu innych i empatii. Drugą z kolei cechuje zdolność rozpoznawania własnych emocji. To właśnie takie umiejętności chcemy budować i rozwijać w ramach edukacji równościowej.

Wyróżniamy trzy podstawowe style uczenia się, czyli najwygodniejsze dla danej osoby sposoby postrzegania informacji, przyjmowania bodźców:

- wzrokowy;
- słuchowy;
- dotykowo-ruchowy.

Ten mechanizm na pewno znacie z własnej praktyki. Komuś łatwiej się uczyć czytając, ktoś inny lepiej pracuje z materiałem słuchanym. Warto o tym pamiętać wybierając aktywności na planowane zajęcia on-line. Najtrudniejszą kategorią będzie dla nas uczenie się przez ruch i dotyk, bo niełatwo ją zaspokoić z drugiej strony ekranu. Warto jednak poświęcić kilkanaście minut na aktywność ruchową. Nie tylko sprawi, że zajęcia staną się bardziej dostępne dla kogoś z takim stylem uczenia się, ale pomogą też całej grupie w koncentracji.

Cykl Kolba, czyli model uczenia się przez doświadczenie wykorzystujemy na potrzeby edukacji w obszarach praw człowieka, różnorodności i wielokulturowości, gdzie działanie w oparciu o doświadczenie własne uczestnika i uczestniczki bywa skuteczną metodą budowania zmiany. W przypadku edukacji równościowej naszym celem jest rozwijanie w osobach uczących się nie tylko uważności, świadomości poruszanych tematów, ale też umiejętności reagowania na wszelkie przejawy dyskryminacji, przypadki łamania praw człowieka oraz umiejętności działania na rzecz równości

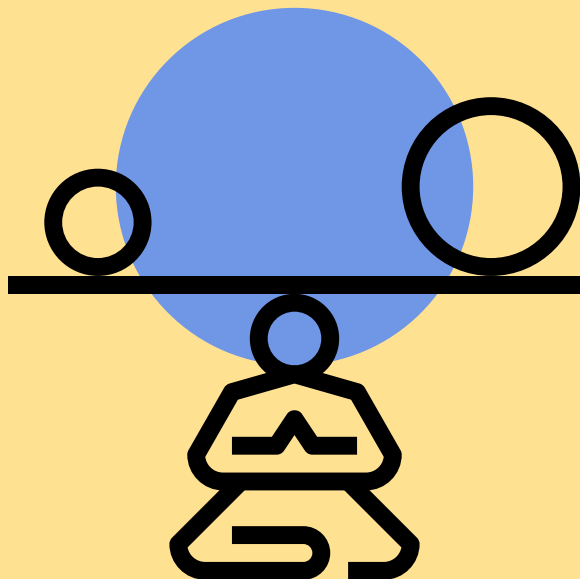

Doświadczeniem w tym cyklu może być dowolna aktywność, np. obejrzenie filmu. Po niej następuje refleksja, czyli rozmowa o tym, co nam ten film przekazał. Następnym punktem, teorią, to okazja do nakreślenia szerszego tła i uzupełnienia informacji. A na koniec możemy na przykład wcielić się na chwilę w jednego z bohaterów. Co ważne, można zacząć w dowolnym punkcie cyklu. Trzeba tylko pamiętać o jego zamknięciu.

Im więcej zmysłów i sposobów odbierania informacji zaangażujesz, tym bardziej skorzystają twoi odbiorcy i odbiorczynie!

Nie ma tak naprawdę jednej skończonej teorii czy filozofii ani metody nauczania. Teorie dotyczące sposobów uczenia się i inteligencji wielorakich zmieniają się. Ostatnio coraz popularniejsze stają się testy sprawdzające naszą osobowość, z których wynika, że nie uczymy się zmysłami, a wszystko zależy od naszej osobowości.

Ważne jest, żeby mieć wiedzę i świadomość tego, że każdy uczestnik i uczestniczka spotkania online jest innym człowiekiem o innych potrzebach, zdolnościach i mocnych stronach.

POSTAWY WYMAGAJĄ UMIEJĘTNOŚCI

Nie da się podchodzić krytycznie do tego, co czytamy czy słyszymy, jeśli nie mamy umiejętności krytycznego myślenia. To oczywiście. I choć celem edukacji równościowej nie jest edukacja do przyszłego funkcjonowania w świecie jako taka, bez pewnych elementów ogólnych się nie obejdzie. Nie da się zbudować u kogoś postawy empatycznej (czy jakiegokolwiek innej), jeśli dana osoba nie ma odpowiednich narzędzi. W tym sensie edukacja praw człowieka jest powiązana z kompetencjami wymienionymi poniżej:

- kompleksowe rozwiązywanie problemów - umiejętność niezależnego myślenia, identyfikacja coraz bardziej złożonych problemów, gotowość przedstawienia rozwiązań;
- krytyczne myślenie - umiejętność rozpoznawania wiarygodnych i niewiarygodnych źródeł informacji, analiza informacji pod kątem uprzedzeń, logiki i dokładności oraz wykorzystanie tych wszystkich sprawdzonych informacji do tworzenia nowych rozwiązań i produktów;
- współpraca/praca zespołowa - w dobie pracy zdalnej, łączność internetowa umożliwia współpracę na odległość, a dzięki różnym narzędziom jest ona coraz łatwiejsza;
- umiejętności życiowe - do umiejętności życiowych według UNICEF/UNE-

SCO/WHO zaliczamy: umiejętności interpersonalne (np. empatia, asertywność), umiejętności dla budowania samoświadomości (np. identyfikacja własnych słabych i mocnych stron, pozytywne myślenie), umiejętności dla budowania własnego systemu wartości (np. zrozumienie różnych norm społecznych, przekonań, kultur, różnic związanych z płcią, tolerancja), umiejętności budowania decyzji (np. krytyczne i twórcze myślenie, rozwiązywanie problemów), umiejętności radzenia sobie i kierowania stresem (np. samokontrola, radzenie sobie z presją).

Kompetencje ogólne są twoim sprzymierzeńcem!

Rozważamy w naszym poradniku najczęstszy scenariusz, gdzie do dyspozycji edukatorki/edukatora jest jedna, może dwie godziny (lekcyjne lub zegarowe). Jednak nawet przy takich ograniczeniach czasowych warto uwzględnić aktywności budujące te kompetencje. Bo bez tych narzędzi i my i nasi odbiorcy/odbiorczynie będziemy mieć znacznie trudniejsze zadanie.

ODBIORCA SKONCENTROWANY, CZYLI IDEAŁU CZĘŚĆ DRUGA

Przygotowując zajęcia i planując aktywności warto wziąć pod uwagę fakt, jak trudno obecnie dzieciom i młodzieży skoncentrować się na danym zadaniu, w którym należy coś przeczytać, obejrzeć lub wysłuchać. Raporty Microsoftu mówiące o zdolności koncentracji na poziomie 12 sekund w 2000 r. czy 7 sekundach w 2019 r., które są czasami kwestionowane lub rozszerzane przez inne opracowania, wskazują nadal, że złote rybki robią to dłużej, bo 9 sekund.

Miesiące pandemii i zamknięcia w domach przy edukacji online spowodowały większe uzależnienie uczniów i uczennic od ekranów telefonów oraz komputerów. Zdolność koncentracji jest obecnie dużo bardziej ograniczona, gdyż towarzyszy jej dużo większe niż przed pandemią znużenie proponowanymi przez nauczycieli i nauczycielki aktywnościami.

Sposoby, jakich użyjesz do utrzymania koncentracji i zainteresowania osób uczniowskich będą oczywiście zależne od wieku grupy. Zawsze jednak podstawą będzie różnorodność proponowanych form. Z umiarem, naturalnie, bo nawet najlepsze fajerwerki się nudzą, jeśli ogląda się je bez przerwy. Nadmiar narzędzi TIK lub zbyt silne bodźcowanie mogą dać efekt odwrotny od zamierzonego. Wybierz zatem tylko kilka form, pamiętając przy tym, że każdy uczy się inaczej.

Dobrze jest nadać całemu warsztatowi jasną strukturę tak, żeby uczestnik lub uczestniczka wiedzieli, czego się spodziewać. Wprowadź element wiążący początek i zakończenie, choćby metaforycznie (np. na początku pokaż zamknięte pudełko, a na koniec wszystko to, co w trakcie warsztatów z tego pudełka wyjęliśmy). W utrzymaniu koncentracji może pomóc też metoda „stopklatki”, czyli krótkich podsumowań tego, czego odbiorcy i odbiorczynie nauczyli się z danej części twojego warsztatu. Najlepiej, jeśli tego podsumowania dokonują same osoby uczestniczące.

Wyraźne podzielenie zajęć na części, zakończone podsumowaniem i krótkim przerywnikiem sprawi też, że osoby słuchające do następnej części podejną, jak do czegoś nowego, czyli z większą koncentracją i uwagą na początku. A im bardziej będziesz ich angażować, choćby w rzeczy proste (co widzicie na tym obrazku?), tym skuteczniejsze będą twoje zajęcia.

Wyjdź z roli wykładowcy!

TA PRZYZIEMNA RZECZYWISTOŚĆ, KTÓRA MOŻE POPSUĆ NAM ZAJĘCIA

Na co dzień spotykamy się najczęściej z trzema typami zajęć z wykorzystaniem narzędzi online:

- osoba prowadząca łączy się z uczestnikami i uczestniczkami online samodzielnie, tak jak przy edukacji zdalnej, gdzie jest jedynym prowadzącym i opiekunem grupy jednocześnie;
- edukator lub edukatorka jest gościem zajęć zdalnych, gdzie jest dołączony do spotkania z domu (lub innego miejsca, w którym przebywa);
- uczniowie i uczennice znajdują się w klasie razem z nauczycielką lub opiekunem i łączą się zdalnie z osobą edukatorską - jest to moduł hybrydowy.

Każdy z tych typów spotkania niesie ze sobą inne wyzwania, szczególnie w aspektach technicznych - oprócz warstwy merytorycznej osoba prowadząca może być też jedyną osobą zarządzającą spotkaniem.

Podstawą skutecznego spotkania z uczestnikami i uczestniczkami jest umiejętność biegłego korzystania z wybranych przez siebie narzędzi online. Każde zaburzenie techniczne może całkowicie zrujnować nasz zamysł, gdyż bezpośrednio wpływa na zdolność koncentracji osób uczniowskich

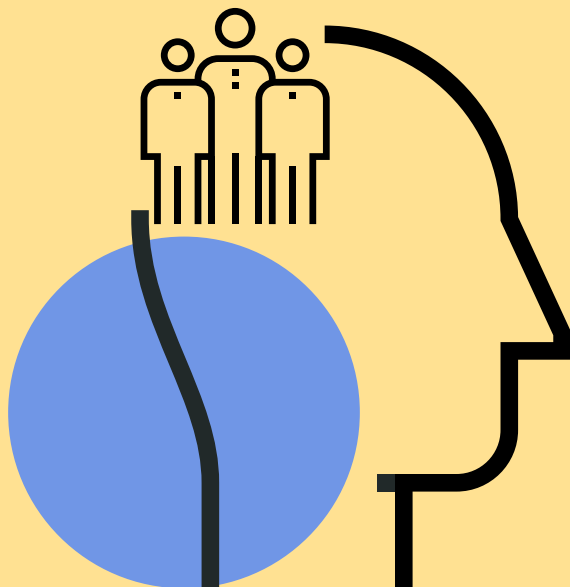
i ich zaangażowanie. Pamiętaj też, by tych narzędzi nie było za dużo – nie każdy uczestnik będzie umiał się płynnie przystosować do korzystania z nowej aplikacji.

Te podstawy trzeba mieć w małym palcu. Sprawdź, czy umiesz:

- udostępniać ekran (po zamknięciu u siebie stron i aplikacji, z których nie korzystasz);
- pracować z interaktywną tablicą (np. Jamboard);
- udostępniać video razem z audio - wbrew pozorom może to być niechciana pułapka technologiczna;
- dzielić grupę na pokoje, a potem z tych pokoi z uczniami i uczennicami wrócić.

Sprawdź, czy umiesz, zanim zastosujesz!

Platformy edukacyjne, narzędzia do pracy online, komunikatory są już nieodłącznym elementem działań edukacyjnych, dlatego warto się w tym obszarze doskonalić na bieżąco. Warto również znaleźć dla siebie i osób uczniowskich rozwiązania najwygodniejsze i jak najbardziej zróżnicowane. Wkrótce zaczniemy pracować z AR/VR, co może przy odpowiednio przygotowanych pod te technologie treściach pomóc nam w przeniesieniu uczestników i uczestniczek spotkań online w wymiar bliższy bezpośredniemu doświadczeniu i tym samym skuteczniej na nich oddziaływać.

WIEDZ, KOGO UCZYSZ, CZYLI O GRUPIE TWOICH ODBIORCÓW

Naszym celem jest przeprowadzenie zajęć o bardzo wymagającej tematyce, w bardzo trudnych warunkach. Warto pamiętać, że efektywność zajęć o tematyce praw człowieka, wielokulturowości i różnorodności mierzona jest między innymi siłą zmiany, jaka nastąpi w myśleniu naszych uczestników i uczestniczek. Już od najmłodszych lat możemy te procesy myślowe kształtować. Dlatego dostosujemy warunki zajęć do naszego celu, poświęcimy czas na ich przemyślenie, jeśli tego nie zrobimy nasze zajęcia będą kolejną męką online, z których uczestnicy i uczestniczki zapamiętają tylko to, że się wreszcie skończyły.

Im więcej wiesz o odbiorcach i odbiorczyniach,
tym sprawniej pójdą zajęcia!

Oto, co powinieneś wiedzieć o swojej grupie i brać pod uwagę przy planowaniu zajęć:

- wiek - podzielmy grupy - jeśli jest to możliwe - oraz treść zajęć według możliwości poznawczych osób uczestniczących i ich świadomości otaczającego świata na:
 - » kl. I-II,
 - » kl. III-IV,
 - » kl. V-V,
 - » kl. VII-VIII,
 - » kl. I-II ponadpodstawowe,
 - » kl. III-V ponadpodstawowe;
- liczebność grupy - przekazujemy treści, które wymagają od osób uczestniczących wsłuchania się we własne reakcje, dlatego w miarę możliwości pracujemy z jak najmniejszymi grupami - od 8 do 12 osób, albo - w cyklu spotkań tygodniowych - z grupami większymi, liczącymi 12-16 osób;
- czas trwania zajęć - od 30-45 min dla najmłodszych do 90-120 dla najstarszych uczestników dla zajęć jednorazowych oraz przykładowo 20 minut każdej lekcji dla cyklu spotkań;
- moduły zajęć - warto zorganizować plan spotkań z prawami człowieka na początku roku szkolnego, co pozwoli nam na rozłożenie tematu i podzielenie grup według dostępnego kalendarza. Planując nasze zajęcia i mając na uwadze wszelkie wyzwania, z jakimi spotkamy się w klasie/grupie możemy zastosować dwa moduły zajęć:
 - » spotkanie jednorazowe, dłuższe, podczas którego zamykamy zamierzony cykl edukacyjny;
 - » spotkania kilkudniowe, krótkie, ułożone tematycznie w cykl spotkań, na przykład Tydzień z Prawami Człowieka, co daje nam rozłożenie etapów spotkania na poszczególne dni, jeśli grupa, z którą pracujemy jest liczna lub napotykaemy w zespole różne nierówności i trudności.
- znajomość grupy - pamiętajmy, że osoba organizująca powinna doskonale znać wyzwania, jakie może napotkać w grupie i przygotować rozwiązania:
 - » wymagania i możliwości cyfrowe uczestników spotka-

- nia - przed spotkaniem należy sprawdzić, czy każdy będzie mógł w pełni korzystać ze spotkania, a jeśli nie pomóc w instalacji potrzebnych narzędzi, czy ich obsłudze;
- » warunki domowe uczniów i uczennic - dla ich poczucia bezpieczeństwa warto poprosić wszystkich o ustawienie jednolitego tła dla wszystkich przy włączaniu kamery;
 - » klasa wielokulturowa/wielojęzyczna - absolutnym minimum naszych działań powinno być zabezpieczenie językowe każdej osoby uczestniczącej, czy przy współpracy asystentów wielokulturowych, czy odpowiednio przygotowanych materiałów w potrzebnych na zajęcia językach;
 - » specyficzne trudności w uczeniu się - w grupie często mamy uczniów i uczennice, którym należy dostosować materiał i sposoby pracy. Pochylmy się nad dyslektykami, osobami z ADHD, osobami uczniowskimi z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego. Dostosujmy ćwiczenia i zajęcia według przewidzianych ustawowo sposobów wsparcia w pracy, gdzie opisane są wskazania, w jaki sposób należy niwelować trudności.

PODPOWIEDZI

Nie możemy do świata online przenieść naszych praktyk z klasy, a dotychczasowe metody pracy i ulubione przez nas narzędzia często nie mają racji bytu. Zmuszeni jesteśmy jednak przenieść tematykę, która wydaje się bardzo trudna do poprowadzenia, bo uczymy się przez doświadczenie, a nasi, szczególnie mali słuchacze, zderzyli się ze szkołą w nieznanym dotąd wymiarze, gdzie zabawa, wspólne projekty plastyczne i działania grupowe nie mogły się odbywać. Starsi żyją pośród szumu informacyjnego, zubożeni na wiele tematów, zamknięci w domach i w przyjaźni z ekranem, gdzie z braku kontaktu z drugim człowiekiem rozmawiają z Siri.

Twórz zespół,
ale nie zapominaj o jednostkach!

Dlatego poniżej przedstawiamy kilka podpowiedzi, które pomogą przenieść wasze zajęcia w świat online lub w tym świecie je stworzyć.

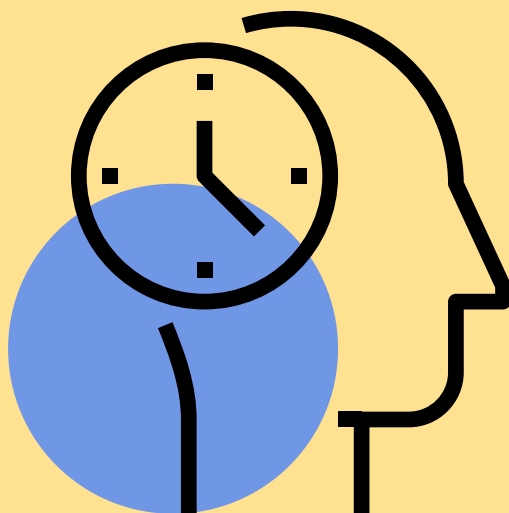
- Każda osoba uczestnicząca powinna móc odpowiedzieć na pytanie, z czym zaczyna dany temat i z czym kończy spotkanie.
- Unikajmy ocen negatywnych (nie stopni w dzienniku, tylko ocen werbalnych). Osoba uczniowska nie może odczuć, że jego problem jest słabością. Dajmy jej świadomość, że należy do grupy, w której możemy ten problem rozwiązywać (patrz uwaga o budowaniu zespołu). Więcej wskazówek dotyczących komunikacji podczas zajęć znajdziesz w ostatniej części tego opracowania.
- Pamiętajmy, jakie są nasze największe wyzwania przy uczeniu online: brak kontaktu bezpośredniego, poziom zainteresowania uczestników i uczestniczek osobą prowadzącą i tematem oraz utrzymanie uwagi, a wreszcie jakość połączenia, która powinna gwarantować płynność zajęć.
- Oferujmy uczniom i uczennicom zróżnicowane aktywności, żeby nie traciли koncentracji - tylko zmienność działań może nas uratować. Wśród nich mogą się znaleźć:
 - » quizy,
 - » interaktywne notatki,
 - » ankiety,
 - » chaty/komunikatory do szybkich odpowiedzi na bieżąco,
 - » praca w parach, grupach (pokoje),
 - » dyskusje - sygnalizowanie odpowiedzi na zadawane pytania w dyskusji przez włączenie kamerki na TAK i wyłączenie na NIE - wtedy od razu mamy widoczne stanowiska,
 - » wspólne tworzenie grafiki związanej z tematem zajęć – to może być ciekawe rozwiązanie szczególnie dla młodszych uczestników,
 - » korzystanie z materiałów audio bez video lub na odwrót – wbrew pozorom ograniczenie bodźców (tylko dźwięk albo tylko obraz) potrafi skuteczniej zatrzymać uwagę uczestnika i pozwala na lepszą integrację doświadczeń,
 - » możliwość wyboru sposobu pracy – niech uczestnicy i uczestniczki sami określą, jak chcą się uczyć,
 - » praca w grupach, czy to nad wspólnym rozwiązaniem danego zagadnienia czy w formie dyskusji nad postawionymi pytaniami,
 - » narzędzia myślenia krytycznego – np. gałązka logiczna, którą stworzą

sami uczniowie i uczennice, lepiej pomoże im zrozumieć zależności przyczynowo-skutkowe, niż najlepszy wykład,

- » zadania dla uczestników i uczestniczek przed spotkaniem: tu kryje się cała gama możliwości, od przygotowania przez nich awatarów, które pomogą lepiej się poznać, po stworzenie mema albo plakatu związanego z tematyką zajęć.

ELEMENTY UKŁADANKI, CZYLI TWORZYMY SCENARIUSZ

Przygotowanie planu warsztatów przypomina nieco układanie puzzli. Musimy wziąć pod uwagę różne elementy, które ostatecznie mają się składać w spójną całość. Z poprzedniej części już wiemy, że trzeba wziąć pod uwagę różne formy przekazu, bo każdy uczy się inaczej. Poznaliśmy także schematy, które pomogą nam ułożyć rytm naszych zajęć. Pamiętamy również, że istotnym czynnikiem jest czas. I od czasu właśnie zaczniemy.

Z ZEGARKIEM W RĘCE

W idealnym układzie trenerka lub trener może pracować z daną grupą przez dłuższy czas, realizując cały cykl warsztatów wokół wybranej tematyki. W praktyce najczęściej spotykamy się z sytuacją, w której mamy do dyspozycji jedną, może dwie godziny lekcyjne. To już jest mocne ograniczenie. A w przypadku zajęć online tego czasu możemy mieć jeszcze mniej (lekcje bywają skrócone do 30 minut).

Im starsza jest grupa uczestników i uczestniczek naszego warsztatu, tym dłużej będzie w stanie koncentrować się na zajęciach. Ale pisząc scenariusz

weź pod uwagę, że nawet starsi uczniowie i uczennice będą potrzebować przerwy.

Nigdy nie planuj warsztatu co do minuty!

Układając nasze puzzle musimy wziąć pod uwagę to, że zajęcia nie zawsze idą zgodnie z planem. Niespodziewane problemy techniczne czy po prostu burzliwa dyskusja mogą sprawić, że dana część zajmie więcej czasu, niż zaplanowaliśmy. Jeśli nie zostawimy sobie rezerwy, cały misterny plan może się posypać!

Miej plan B!

Twój scenariusz powinien być na tyle elastyczny, żeby w razie potrzeby móc zastąpić dłuższe ćwiczenie krótszym, albo niedający się odtworzyć film czy materiał dźwiękowy – innym. W razie problemów technicznych, plan B pomoże Ci uratować koncentrację uczniów i uczennic. Lepiej jest wykorzystać inny materiał, niż kazać osobom uczestniczącym czekać kilka czy kilkanaście minut, aż pokonasz opór materii.

PO CO NAM TE ZAJĘCIA?

To kluczowy element naszej układanki: cel naszych warsztatów. Co uczestnicy i uczestniczki mają z nich wynieść? Co chcemy osiągnąć? Nie przypadkiem zaczęliśmy planowanie scenariusza od dostępnego czasu. Bo zwykle jest tak, że chcemy bardzo dużo przekazać i bardzo dużo osiągnąć. W efekcie może się okazać, że zdążymy zrobić tylko część tematu albo trzeba będzie niektóre elementy potraktować powierzchownie. Naszym zdaniem lepiej jest skoncentrować się na jednym, bardzo konkretnym celu. Dla przykładu: 45 minut absolutnie nie wystarczy, żeby omówić wszystkie mity o uchodźcach i uchodźczyniach, a co dopiero zaangażować osoby uczestniczące w dyskusję lub ćwiczenia.

Dlatego warto postawić sobie konkretny, realistyczny cel. Niekoniecznie musi się on dać zmierzyć w ilości informacji. Ostatecznie dążymy do budowy postaw i zmiany sposobu myślenia. Ale to bardzo trudne do zmierzenia dążenie możemy rozłożyć na prostsze składniki: na przykład uwrażliwienie na sytuację określonej grupy osób albo wprowadzenie koncepcji sprawiedliwości społecznej.

Twoje zajęcia muszą dążyć do określonego efektu!

Ta jasność celu jest jeszcze istotniejsza przy zajęciach online, gdzie nie tylko łatwo utracić zainteresowanie uczestników i uczestniczek, ale czasem też dosłownie stracić kogoś z oczu. W części poświęconej koncentracji czytaliście już o tym, jak istotna jest jasna struktura naszych zajęć. Ale równie ważne jest to, żeby osoba uczestnicząca wiedziała, po co na nich jest. A ten cel najpierw ty musisz zdefiniować sam dla siebie.

Pomoże wam to również w planowaniu zajęć. Możecie mieć masę rewelacyjnych pomysłów na aktywności, opanować świetne narzędzia, ale nie mogą one stać się celem same w sobie. Z drugiej strony, może być też tak, że jeden świetny pomysł na ćwiczenie podyktuje wam całą strukturę zajęć. Nie bójcie się takiej rewolucji!

WIDZĘ TO TAK

Jeśli uczymy matematyki lub chemii, wszystko jest obiektywne. Dwa plus dwa zawsze równa się cztery. Trochę trudniej robi się przy przedmiotach humanistycznych, które poza ścisłymi faktami dotyczą jednak naszych wartości i postaw. Wydawać by się mogło, że w edukacji równościowej nie będzie zatem prawd oczywistych - aksjomatów. Nic bardziej mylnego.

Dla nas, uczących o prawach człowieka, właśnie te prawa są aksjomatem. Możemy rozważać ich zastosowania w rzeczywistości, debatować nad ograniczeniami, które z nich płyną, ale u swojej podstawy są one równie obiektywne i uniwersalne, co równania matematyczne.

I jest to jedna z perspektyw, jakie możecie zastosować podczas swoich zajęć. Piszemy „jedna z”, bo możliwości jest więcej. Ważne jednak, żeby wybrać jedną perspektywę i się jej trzymać. A także, by uprzedzić osoby uczestniczące, że wejdą w to doświadczenie z punktu widzenia tej czy innej osoby. Wybór perspektywy, jeśli jest ona nietypowa, może wam także pomóc przykuć uwagę odbiorców i odbiorczyń. A podczas zajęć, szczególnie zajęć online, to uwaga i koncentracja są kluczem do powodzenia.

Jeden temat – wiele możliwych perspektyw!

Dla przykładu, wiele scenariuszy zajęć poświęconych osobom z doświadczeniem migracji skupia się właśnie na ich perspektywie. Dlaczego migrują, co je spotkało, dlaczego wybierają ten, a nie inny kraj docelowy. I jest to bez wątpienia perspektywa cenna, bo bez zrozumienia motywów postępowania tych osób trudniej nam będzie zaakceptować ich obecność w naszych społecznościach.

Można też wykorzystać punkt widzenia członków społeczności, do której trafia osoba migrująca. Jakie warunki stawiają takiej osobie? Czego od niej oczekują? Czy słusznie? Skąd czerpią wiedzę, która kształtuje ich postawę wobec nowoprzybyłych? Tę listę pytań można naturalnie rozwijać dalej, prowadząc dyskusję w stronę sprawiedliwości społecznej, równości praw czy integracji. Można też naturalnie spróbować spojrzeć na migrację z punktu widzenia jej przeciwników. Taka zmiana wymaga jednak dwóch rzeczy: po pierwsze, jasnych zasad rozmowy (piszemy o nich w dalszej części). A po drugie, wyraźnej deklaracji postaw ze strony osoby prowadzącej. Stanie się ona dla was kotwicą, do której możecie wrócić, jeśli negatywne emocje przeważą w dyskusji.

Pamiętajcie też, że każdą rozmowę trzeba zamknąć także na poziomie emocji. A im trudniejszy temat, tym emocji będzie więcej.

MÓWIĘ TO TAK

Zajmując się edukacją równościową słyszeliście być może o tym, jak istotny jest sposób przekazywanych treści. Sposób, czyli narracja, w jaki przedstawiamy daną kwestię. Bo to od niej zależą będą pierwsze reakcje naszych odbiorców i odbiorczyń. Odwołując się znowu do tematyki uchodźczej, jeśli zaczniemy od omówienia tego, jakie ryzyka i trudności są związane z migracją przymusową (czyli uchodźstwem), możemy wywołać u uczestników i uczestniczek opór przed zmierzeniem się z tym niełatwym tematem. Z kolei nadmiar indywidualnych historii może prowadzić do efektu epatowania nieszczęściem i pewnego na nie znieczulenia. Żaden z tych efektów nie jest tym, do czego dążymy.

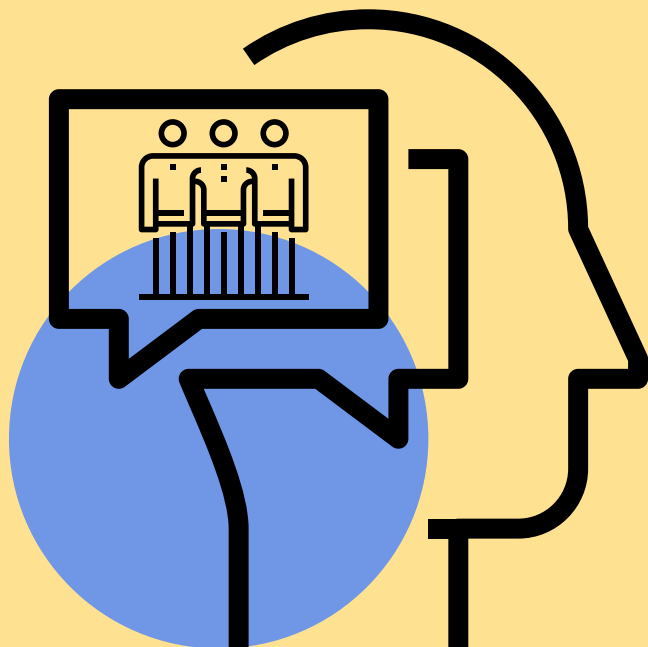
Dlatego warto się zastanowić nie tylko nad tym, co będziemy przekazywać, ale też nad tym, jak będziemy to robić. A dokładniej, jak będziemy mówić o danej kwestii. Przypomnijcie sobie nasze rozważania powyżej, kiedy zastanawialiśmy się na perspektywę, jaką chcemy przyjąć. W tej części zajmiemy się sposobem jej przekazania, czyli narracją.

Niezależnie od tego, jakim tematem z dziedziny edukacji równościowej się zajmujemy, jest kilka podstawowych zasad, którym nasza narracja powinna odpowiadać:

- Uwzględniaj godność osób, o których mówisz. Także tych, które postrzegasz w kategoriach oponentów. Czemu, to jest istotne? Poza oczywistym faktem, że godność jest jednym z praw człowieka, mało wiarygodna będzie osoba, która jednym tchem mówi o potrzebie szacunku np. dla grupy marginalizowanej, a jednocześnie negatywnie wypowiada się o osobach, które mają inne zdanie.
- Bierz pod uwagę swoje emocje oraz emocje osób uczestniczących. To naturalne, że dany temat lub zagadnienie wzbudza w nas uczucia – silne lub słabe. Zawsze, przeważnie zupełnie nieświadomie, emocje odbijają się w naszych narracjach. Najlepszym sposobem, poradzenia sobie z tym zjawiskiem jest zrozumienie względem siebie i innych oraz nazywanie naszych uczuć wprost. Mów o swoich emocjach i pozwól mówić o nich osobom uczestniczącym. To otworzy drzwi do wzajemnego zrozumienia.
- Pamiętaj o swoich przywilejach i pozycji społecznej. To, czy jesteś białą Polką/białym Polakiem i mówisz po polsku, mocno wpływa na to w jaki sposób prezentujesz dane zagadnienie – choć dla wielu z nas jest to czynnik niemal niezauważalny - warto ćwiczyć się we wrażliwości i uważności na swój przywilej. Znaczący w naszej narracji jest również fakt doświadczania/niedoświadczania dyskryminacji lub trudności wynikających z własnych migracji.

Dla przetestowania waszej narracji wyobraźcie sobie taki scenariusz: na waszym warsztacie obecna jest osoba z grupy, o której mówimy. Uchodźca, Rom, osoba LGBT+, ktoś z globalnego Południa, mieszkaniiec uboższej dzielnicy albo ktoś, kto posługuje się mową nienawiści lub jest zwolennikiem „Polski dla Polaków”. Jak taka osoba odbierze waszą narrację? Poczucie się zrozumiana? Wyśmiana? Potraktowana instrumentalnie? A może wręcz przeciwnie: rozumiana i potraktowana z godnością?

Wejdź w buty osób,
o których mówisz!

JĘZYK RÓWNOŚCIOWY ALBO WŁĄCZAJĄCY – DLACZEGO JEST WAŻNY?

Osoby używające języka równościowego często spotykają się z zarzutem, że jest on wydumany i nienaturalny. Rzeczywiście wprowadza on (lub przywraca, jak w przypadku feminatywów) sporo nowych, ważnych określeń, do których inne osoby muszą się dostosować.

Język równościowy (włączający) to język, który stara się unikać podsycania stereotypów albo podkreślać kwestie istotne w myśleniu o danej grupie. Należą do niego takie określenia, jak „osoba w kryzysie bezdomności” czy „osoba z niepełnosprawnościami”. Dlaczego nie po prostu bezdomny albo niepełnosprawny?

Dlatego, że to, co się komuś przydarzyło w wyniku różnych sytuacji życiowych, najczęściej będących poza kontrolą tej osoby, nie definiuje tego, kim ta osoba jest. Stephen Hawking, wybitny brytyjski fizyk, cierpiał na chorobę powodującą paraliż części ciała. Czy był zatem bardziej niepełnosprawnym, czy bardziej fizykiem? Janka Ochojska, pionierka w polskiej pomocy humanitarnej i twórczyni Polskiej Akcji Humanitarnej, w wyniku choroby z lat dziecięcych porusza się na wózku. Jest więc bardziej niepełnosprawną, czy

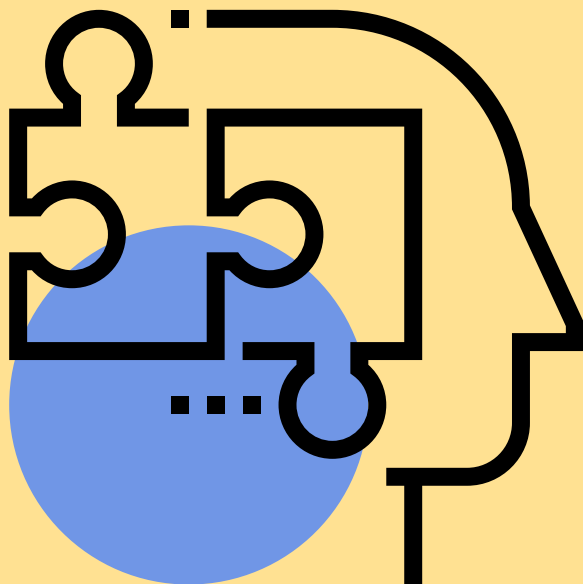
bardziej aktywistką, działaczką, a od niedawna także europosłanką?

Kiedy słyszymy słowo „bezdomny”, w naszej głowie pojawia się obraz mężczyzny w szmatach, roztaczającego wokół siebie niezbyt sympatyczną woń, najczęściej też nietrzeźwego. To stereotyp. A bezdomne bywają także kobiety. I ta bezdomność nie jest wyborem. Jest efektem zbiegu okoliczności życiowych. A wśród osób z takim doświadczeniem znajdziemy także (choć niewyłącznie) profesorów i inżynierów.

Osoba z... - to proste!

Mówiąc o języku warto również pamiętać o tym, żeby zawsze zwracać się do innych, w sposób jaki sobie tego życzą. Jak upewnić się, że dana forma jest tą odpowiednią? Wystarczy spytać! Pytać można o imię: „Jakim imieniem mam się do Ciebie zwracać?“, „Jaka forma imienia jest dla Ciebie komfortowa?“, o zaimki: „Jakimi zaimkami się posługujesz?“ oraz o kwestie samorzecznicze: „Jak powinienem mówić o osobach pochodzących z...?“, „Jak poprawnie i z szacunkiem powiedzieć o osobach...?“. Dobrą praktyką w czasie spotkań online jest również poproszenie osób uczestniczących o taką zamianę nazwy użytkownika, by zawierała preferowane imię oraz zaimki.

Na koniec warto wspomnieć o tym, jak ważna jest kwestia feminatywów. Zwracając się do grupy jedynie formami męskimi, możemy sprawić, że jej uczestniczki poczują się niezauważone, niemile widziane lub wykluczone. Warto trochę pogimnastykować język, dodając formy żeńskie do naszych wypowiedzi. Język równościowy, choć trudny, zmusza nas do zmiany spojrzenia na daną grupę. A o to przecież chodzi w prawach człowieka: żeby na każdego patrzeć z szacunkiem i godnością, bez stereotypizacji.

NIEZBĘDNE PUZZLE

Dużo mówiliśmy o tym, że nasz scenariusz warsztatów jest układanką różnych elementów. Większość z nich będą mieć zastosowanie zawsze, niezależnie od formy prowadzenia zajęć. Warsztaty online zmuszają nas jednak do zwrócenia szczególnej uwagi na niektóre puzzle. Od tych zupełnie praktycznych (aspekty techniczne, czas), po merytoryczne (jasna struktura, określona narracja). W tej części podsumujemy nasze puzzle merytoryczne i zastanowimy się, co się zmienia przy wykorzystywaniu ich w uczeniu online.

Wicie już, że wasze zajęcia powinny się zacząć od przekształcenia grupy odbiorców i odbiorczyń w zespół. Dobrym początkiem jest coś, co pozwoli uczestnikom i uczestniczkom lepiej się poznać i da im poczucie wspólnoty. Przy tradycyjnych zajęciach może to być wspólne doświadczenie albo zabawa. W wersji online ten początek może być trudniejszy. Ale nie jest niewykonalny. Można na przykład poprosić osoby uczestniczące, żeby przygotowały sobie wcześniej ten sam materiał czy tę samą rzecz. A już na wizji będą opisywać swoje doznania albo wspomnienia z nią związane. Inną możliwością jest zabawa w wirtualną piłkę, którą podajemy do kolejnych osób, jednocześnie dzieląc się przykładowo informacją o ulubionym kolorze czy daniu.

Sporo uwagi poświęciliśmy też różnorodności zajęć, zarówno z punktu widzenia sposobów uczenia się, jak i metody zachowania koncentracji u osób uczestniczących. Jest to oczywiście ważne także przy klasycznych warsztatach. Jednak pewna bezosobowość spotkania przez Internet zmusza nas do większego wysiłku, bo znacznie trudniej jest zachować kontakt z osobami, które widzimy tylko zdalnie (a czasem wręcz nie widzimy, bo na ekranie mamy prezentację albo film).

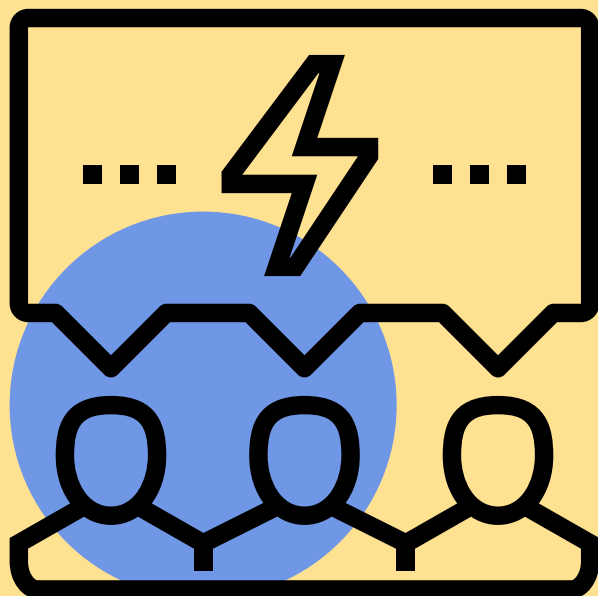
Wspominaliśmy także o wyraźnej strukturze i celu zajęć. Choć przysługują się one bez wątplenia zajęciom prowadzonym w tzw. realu, są absolutną koniecznością przy warsztatach zdalnych. Waszym najtrudniejszym zadaniem będzie przykucie odbiorców i odbiorczyń do ekranu - nasze doświadczenia wskazują, że wiedza, czego się można spodziewać, bardzo w tym pomaga. Nauka online jest pełna niespodzianek, niekoniecznie miłych. Stabilny rytm, przypominający nieco lekcje w klasie, pozwala odsunąć obawy przed kolejną niespodzianką.

Na koniec rzecz najważniejsza, o której piszemy szerzej w następnej części, czyli wasza uważność. Jeśli zadacie o komfort każdego użytkownika i uczestniczki, więcej wyniesie on z waszych zajęć. To nie znaczy, że nie można stawiać pytań trudnych lub omawiać tematów uznawanych czasem za kontrowersyjne. Robiąc to jednak, koniecznie zaczynajcie od kotwicy, która pomoże wam opanować emocje słuchaczy i słuchaczek oraz będzie waszym punktem powrotu.

Najważniejszy jest człowiek.

Osoba uczestnicząca w zajęciach też nim jest!

PAMIĘTAJ W TRAKCIE WARSZTATU

DIALOG, DYSKUSJA, DEBATA

Na tym etapie naszych rozważań warto wprowadzić pewne naturalne rozróżnienie zasygnalizowane już w tytule rozdziału. Różnica między dialogiem, dyskusją czy debatą dla wielu wydawać się może intuicyjna. Pozwolimy ją sobie jednak przywołać, w celu uporządkowania i szerszego omówienia.

Dialog, jest swobodną wymianą myśli między, co najmniej dwoma osobami. Jego sedno zawiera się w empatycznym mówieniu i słuchaniu. Celem jest wzajemne wysłuchanie się i poznanie swoich perspektyw. Istotą dialogu jest, więc nieocenianie siebie nawzajem, bazowanie na własnym doświadczeniu oraz mówienie o emocjach.

Dyskusja opiera się na wymianie argumentów między jej członkami, w celu przekonania do swoich racji lub obronienia jakiegoś stanowiska. W czasie dyskusji znacznie częściej odwołujemy się do faktów oraz badań. Ta forma rozmowy najczęściej nie ma jasno określonych ram i może przybierać bardzo dynamiczny przebieg.

Debata, natomiast posiada bardzo jasno określone zasady i temat –

mogą być one narzucone z góry lub wypracowane wspólne z jej uczestnikami i uczestniczkami. W tym rozróżnieniu debata zakłada również równy podział sił – liczba osób argumentujących „za” i „przeciw” jest taka sama. Również czas, który przeznaczony jest na wypowiedzi poszczególnych osób, powinien być jednakowy.

Niezależnie od tego, jaki rodzaj rozmowy wybierzemy, warto już na początku spotkania zaproponować osobom uczestniczącym rodzaj kontraktu, czyli listy zasad, które pomogą zapewnić każdej osobie poczucie komfortu i bezpieczeństwa. Jeśli macie na to czas, możecie te zasady wypracować wspólnie z grupą. Byłoby to wręcz wskazane, skoro jedną z zasad edukacji równościowej (w naszym rozumieniu) jest to, żeby niczego nie narzucać, ale przedstawiać nasze oczekiwania. Może się jednak zdarzyć, że będziecie musieli te zasady określić sami/same (zawsze jednak spytajcie grupę o zgodę na ich wprowadzenie!). Kontrakt może zawierać zasady zarówno odnoszące się do komunikacji, jak i innych aspektów waszej współpracy (np. punktualności).

To zawsze warto wpisać do kontraktu:

- mówimy pojedynczo;
- słuchamy siebie nawzajem;
- używamy komunikatu „ja” – mówimy o swoich doświadczeniach, uczuciach, unikamy uogólnień;
- szanujemy siebie nawzajem, nie oceniamy;
- każdy ma prawo do błędu;
- zachowujemy dyskrecję i szanujemy prywatność – nie wynosimy czyichś historii poza zajęcia.

Dobra rozmowa potrafi dać więcej
niż najlepsze ćwiczenie!

JAK MÓWIĆ DO OSÓB UCZESTNICZĄCYCH

Teraz skupimy się na tym, jak odpowiedzialnie komunikować się z uczestnikami i uczestniczkami naszych zajęć. Ten aspekt jest szczególnie ważny podczas zajęć online, kiedy (powtórzmy to po raz kolejny) nasz kontakt z odbiorcami i odbiorczyniami jest siłą rzeczy ograniczony. Dlatego jeszcze bardziej musimy zadbać o ich komfort. Pamiętajmy, że im bardziej ktoś czuje się bezpiecznie w stworzonej przez nas przestrzeni (choćby i wirtualnej), tym bardziej skupi się na przedmiocie naszych zajęć i więcej z nich wyniesie.

Na pewno pamiętacie ze szkoły wszechobecne zakazy i nakazy. Musisz. Nie wolno ci. Zła odpowiedź, siadaj. Pamiętajcie? To teraz zapomnijcie. W warsztatach o prawach człowieka nie ma złych pytań, ani złych odpowiedzi. Nie ma też rozkazów. Nie mówimy słuchaczom i słuchaczkom, co mają myśleć. Naszym zadaniem jest stworzyć dla nich bezpieczną przestrzeń.

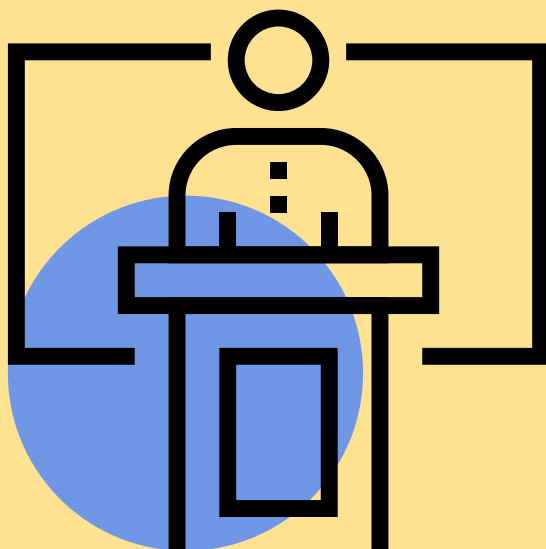
Zatem skupiamy się na komunikatach pozytywnych. Nie mówimy „zrobiłeś błąd”, tylko „spróbuj jeszcze raz, na pewno ci się uda”. Nie „powinieneś to czy tamto”, tylko „masz wybór, to twoja decyzja”. Doceniamy też wysiłek, który uczestnik lub uczestniczka włożył w wyko-

nanie zadania. Owszem, w ostatecznym rozrachunku jesteśmy na tych zajęciach dla niego, nie dla siebie. Warto aktywność osoby uczestniczącej docenić i pochwalić, bo to motywuje go do dalszego działania. Nawet jeśli w dyskusji pada wypowiedź, z którą się absolutnie nie zgadzamy i którą – naszym zdaniem – należy skorygować, dobrze jest zacząć od podziękowania za podzielenie się opinią. Szczególnie jeśli jest to opinia znacząco odbiegająca od większościowej. Wyjście przed szereg wymaga odwagi i to należy docenić. Mało tego, jeśli taka wypowiedź padła, to znaczy, że udało nam się stworzyć bezpieczną przestrzeń. A o to nam przecież chodziło.

Kijem nauczysz tylko strachu
i utwierdzisz stereotypy!

PODSUMOWANIE

Choć nazwałyśmy nasze opracowanie „narzędziownikiem”, nie znaleźliśmy/ nie znalazłyście w nim prostych recept i rozwiązań. I nie taki jest jego cel. W sieci znajdziecie całą masę poradników dotyczących wykorzystania takich lub innych aplikacji do prowadzenia zajęć. My chciałyśmy zachęcić was do przemyślenia tego, jak tworzycie swoje warsztaty, jak piszecie do nich scenariusze, a wreszcie tego, jak reagujecie na sytuacje trudne. Czy doradzamy wam rzeczy łatwe? Z pewnością nie. Nam samym zdarzyło się w naszej praktyce odejść od opisanych tutaj zasad i rozwiązań. Ale właśnie dlatego, że widziałyśmy już konsekwencje różnych naszych błędów, pozwoliłyśmy sobie niektóre aspekty pracy warsztatowej podkreślić.

Przede wszystkim wspierajmy uczestników i uczestniczki, którzy mogą nie najlepiej odnajdywać się w przestrzeni zajęć online. Czasami trzeba będzie zreorganizować spotkanie, przeprowadzić ulubioną przez nich aktywność. Bądźmy przewodnikami i przewodniczkami, opiekunami i opiekunkami, przyjaciółmi i przyjaciółkami, tylko w ten sposób nauczymy naszych uczestników i uczestniczki, czym jest otwartość na drugiego człowieka. Podarujmy osobą uczestniczącym należną opiekę i zainteresowanie oraz... nie zapominajmy o zabawie!

TU WARTO ZAJRZEĆ

- H. Gardner, Inteligencje wielorakie, 2005, Media Rodzina;
- Edukacja antydyskryminacyjna. Podręcznik trenerski, red. M. Branka, D.Cieślikowska, Warszawa 2023, dostęp online: <https://tea.org.pl/podrecznik2023>;
- I. Kazimierska, I. Lachowicz, L. Piotrowska UCZENIE SIĘ DOROSŁYCH – CYKL KOLBA, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2014, dostęp online: https://doskonaleniewsieci.pl/Upload/Artykuly/2_1/uczenie_sie_doroslych.pdf;
- Ludzie między granicami. Scenariusze lekcji o migracjach, uchodźstwie i sytuacji na granicy polsko-białoruskiej, red. M. Chustecka, J. Kluz, Warszawa 2022, dostęp online: <https://tea.org.pl/publikacje/ludzie-miedzy-granicami>;
- Jak mówić o większości świata. Rzetelna edukacja o krajach globalnego Południa, Polska Akcja Humanitarna, dostęp online: https://www.pah.org.pl/app/uploads/2017/06/2017_dlaszkol_jak_mowic_o_wiekszosci_swiate.pdf;
- Connections Academy by Pearson
www.connectionsacademy.com;
- Ośrodek Rozwoju Edukacji – scenariusze zajęć i warsztatów
<https://www.ore.edu.pl>;

O AUTORKACH

Ewa Bielecka z wykształcenia i wieloletniej praktyki zawodowej jest tłumaczką konferencyjną i dyplomatyczną. Nigdy jednak nie porzuciła nauczania języka angielskiego i pracy metodycznej. Zajmuje się również organizacją wydarzeń kulturalno-edukacyjnych dla dzieci i młodzieży ze szczególnym naciskiem na muzykę różnych kultur.

Natalia Gebert jest z wykształcenia kulturoznawcą, z zawodu tłumaczem, asystentką socjalną i edukatorką, a z zamiłowania mołem książkowym. Od ponad 8 lat pracuje z uchodźczyniami i uchodźcami w Warszawie. Prowadzi Fundację Inicjatywa Dom Otwarty. Wielokulturowość to dla niej taki model współistnienia ludzi różnego pochodzenia i różnych kultur, w którym każda kultura wnosi coś nowego do społeczności.

Lidia Prokopowicz z powołania edukatorka równościowa, specjalistka ds. komunikacji i promocji w projektach antydyskryminacyjnych, członkini Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej. Czynn timer działa na rzecz edukacji antydyskryminacyjnej, tworząc scenariusze, pomoce dydaktyczne oraz prowadząc spotkania i warsztaty dla młodzieży i dorosłych.

Fundacja Inicjatywa Dom Otwarty - zaczęliśmy w 2015 r. jako grupa nieformalna, powstała w odruchu sprzeciwu na wszechobecną wtedy falę nienawiści i pogardy wobec uchodźców i migrantów. Zachęcaliśmy wtedy i nadal zachęcamy do rozmowy o migracji i emocjach z nią związanych. Prowadzimy spotkania i lekcje dla szkół związane z tematyką uchodźstwa, wielokulturowości i dyskryminacji. Pracujemy ze społecznością uchodźczą, wspierając uchodźczynie i uchodźców w codziennych sprawach. Staramy się także być głosem publicznym w ważnych sprawach dotyczących uchodźców.

www.fb.com/InicjatywaDomOtwarty

kontakt@domotwarty.org

